

... ne, pane doktore, byla bych velmi nerada, kdybyste si mé povídání špatně vysvětloval, my jsme byly s maminkou vlastně šťastné, měly jsme, a teď já ovšem také mám, ty všední denní problémy, kdo je nemá, kde bychom si byly však pomyslely, že tu budeme strašit tak dlouho, a pořád na tomhle stejném místě, jen jsme se stěhovaly z pokojů do pokojů, z patra do patra, však tahle jistá pomatení smyslů určitě znáte, jak to člověka někdy popadne a chce aspoň něco kolem sebe změnit, třeba i nicotného, ale jak tu všechno vidíte, tak je to tady od války, myslím od té druhé, my dole a nájemníci nahoře, maminka se tady narodila zrovna ten rok, co dědeček dům dostavil, mnohé se tu pochopitelně změnilo, hlavně na zahradě, v horších dobách okrasné keře, stromy a květy ustupovaly zelenině a ovoci, ale vždy tu bylo krásně, jsme tu hned u lesa, nedávno jsem se musela smát, když jsem četla tu Kožíkovu knížku o malířce Braunerové, jak se ještě ke konci století k nám jezdilo z Prahy na borůvky, vždyť maminka tu dobu dobře pamatovala a vzpomínám si na ni trochu i já, připadá mi to jako celý věk, byla jsem šťastná, když tu byl nedávno jeden literát, který mi řekl, že Kožík ještě žije, i když chodí o francouzských berlích a všude ho musí doprovázet dcera, připadám si jako kdybychom tu byli neskutečně dávno a zrovna jako jen okamžik, však ty pocity, pane doktore, znáte, neřeknu vám nic nového, že člověk stárne stále rychleji, týden, měsíc, rok uteče, ani se nenadějeme, snad proto, že se v mém životě už nic moc převratného neděje, ale řeknu vám jednu věc, když jsem vyrůstala, nezdál se mi už dům tak strašně velký, zahrada neuvěřitelně rozlehlá, stromy tak vysoké jako v dětství, ale jak jsem stárla, a maminka mi vyprávěla, jak to na sobě zpozorovala také, zase je tu všechno pro mne velké, rozlehlé, vysoké, a tím stále nedostupnější, nezvladatelné, nepřekonatelné, kde jsou ty doby, kdy jsme společně s maminkou vytáhly z dílny žebřík a samy natíraly okapy, promiňte, že stále vzpomínám na maminku, ale asi bych se o ni, pane doktore, nezmínila, kdybyste si na ni sám nevzpomněl, ještěže jsme tu měly a stále mám slušné nájemníky, jednoho ze synů známého chirurga, který tady bydlel od třicátých let, kdy jsem poprvé ovdověla, velice slušní lidé, ať

byla jaká byla doba, platily takové či jiné zákony a předpisy, vždycky nám dávali tolik, abychom nebyly s maminkou škodné, a když bylo třeba udělat na domě něco většího, sami bez řečí přispěli, jako by šlo i o jejich dům, starý pán byl velký člověk, promiňte mi, pane doktore, že to tak říkám, nejen velký chirurg, ale skutečně i velký člověk, jakých jsem poznala málo, umřel v osmašedesátém, a jeho starší syn, také chirurg, za několik týdnů potom emigroval, zůstal tu jen mladší syn, který se hned potom oženil, aby o ten byt nepřišel, je architekt a trochu také výtvarník, měly jsme s maminkou oba kluky jako své vlastní děti a vnuky, když já sama jsem děti neměla, vidíte - když vám to tak vyprávím, zároveň si uvědomuji, jak člověku k tomu, aby byl ve stáří šťastný, úplně stačí i taková maličkost, když žije se slušnými nájemníky, starý pán byl také pro nás něco jako rodinný lékař, co dodneška není běžné, i když se o tom hovoří, ale nevěřím, že by se něco takového mohlo obnovit, i když my jsme si s maminkou nemohly a ani já teď si nemohu stěžovat, byla tu na středisku velmi dobrá doktorka, sama maminku alespoň jednou za rok pozvala, až jsme se někdy styděly, jak měla stále plnou čekárnu, maminka byla až do devadesáti totiž zdravá jako řípa, jen v posledních letech stále hůř slyšela, ale viděla velice dobře, někdy jsem měla strach, že se ráno probudím a už jí nebude, když jsou velmi staří lidé takhle zdraví, většinou to tak dopadne, ani já si na zdraví, musím to zaklepat, nemohu stěžovat, sem tam sice něco zabolí, však už něco podobného, pane doktore, sám i trochu znáte, třebaže vypadáte jako mladík, ale zabolí, píchne, oteče, avšak naštěstí zase uteče, že se cítím zdravá, pořád ale ve mně zůstává a narůstá napětí, co bude dál, stáří je na jednu stranu krásné, když je člověk zdravý a už ho nic nežene, ale přesto zůstává strašné, protože konec je pořád blíž a blíž, a i když víte, co je za tím koncem, že za ním není nic, přece se té prázdnoty bojíte, často jsem si dřív říkala, že kdyby tady nebyla maminka, bylo by to snad pro mne lehčí, ale jak jsem potom poznala, bohužel nebylo, teď je to spíš ještě horší, protože je štěstí, když se člověk ještě může o někoho velmi blízkého strachovat, někdy jsem si říkala, že nejlepší by bylo, kdybychom jednoho rána

nedožily obě, určitě by se už někdo o nás postaral, abychom se dostaly do země, i když to bylo jen takové zbožné přání, a taky už trochu povídám, ale možná jste si, pane doktore, všiml, že čím dál víc lidí si přeje, když už musí marná sláva umřít, aby odešel co nejrychleji a bez utrpení, proto se teď také stále častěji mluví o eutanazii, někde v Holandsku si ji snad už dokonce uzákonili a do Švýcarska se takhle chodí umírat, si je to tím, že člověk je nejdokonalejší výtvor přírody, jediný je schopen myslet a uvědomit si sám sebe, a tím víc ho musí drtit stigma, že jednou všechno skončí, ačkoli se stále častěji v poslední době objevují nejrůznější předpovědi, že člověk jednou může být nesmrtelný, nejen jako rod, ale individuálně, dokonce jsem někde četla, že se tohle podaří někdy koncem tohoto století, a to klonováním lidských buněk, takže i tak by mě to nemuselo vzrušovat, třebaže se vám přiznám, pane doktore, že někdy mám dokonce opravdovou chuť tady žít věčně nebo aspoň opravdu dlouho jako ta Francouzka, které je sto třináct let, a která při narozeninách o sobě tvrdila, že má jedinou vrásku, na které si sedí... pane doktore, promiňte, že tu její poznámku opakuji, ale mně se zdála na tak starou bábu neskutečně fantastická, a tak se potom svým přáním o nesmrtelnosti nebo neuvěřitelné dlouhověkosti sama směju, co bych tu otravovala sebe i ostatní, v člověku jsou vždycky ty dvě strany mince, asi by si však zasluhoval tu být, když už ne nastálo, protože kam bychom se potom namačkali, tak aspoň dostatečně dlouho, je přece jen něčím nadpřirozeným, když prý ta pravděpodobnost života někde i jinde má podle výzkumů za desetinnou čárkou padesát devět nul, než se objeví jednička, což už je co říct, nemluvě o tom, že mě i jako starou bábu děsí, ale na druhé straně fascinuje, že astronomové objevují galaxie vzdálené dvanáct miliard světelných let, což je něco nepředstavitelného, stejně jako existence miliard galaxií nebo sto až sto padesáti miliard hvězd... asi se, pane doktore, smějete, co mě jako starou bábu zajímá, ale co mám dělat?... i když teď sama sebe pomlouvám, protože jsem se vždycky zajímala o věci, které měly blízko k tajemnému, když ale budu upřímná, ačkoliv je pro mě život stále těžší, snad právě pro tu pozoruhodnost

existence člověka se mi moc z tohoto světa nechce, ani se nechtělo mamince, třebaže jsme se od sebe výrazně lišily, maminka byla celý život velice uzavřená, měla svá tajemství, dlouho je v sobě držela nebo neprozradila nikdy, já se naopak zase snažím být co nejotevřenější, jen tak se jako lidi spíš můžeme dorozumět, dobrat se blíž pravdě, aby se život stal snesitelnější, abychom unesli, co nás neodvratně čeká, možná se vám zdá, pane doktore, že se tím zároveň popírám, snažím se však být co nejupřímnější, čímž se má situace ovšem nelepší, neřeší, nezjednodušuje, pokud o tom všem člověk uvažuje racionálně, není nic jasnějšího, jako nebe nad zemí, ale potom přijdou ty noci, kdy nemůžete usnout, zničehonic i za krásného slunečního dne vás přepadnou chmury a všechno racionální je pryč, rozplyne se, a člověk je tu zase sám se svými obavami, nahý a otevřený jako rána... ne, nejsem neurastenička, myslím, že podobné stavy přepadnou dřív nebo později každého, jen záleží na tom, jakou má kdo náuru, aby všechno v sobě zadával, pro muže jsou podobné pocity ještě strašnější než pro ženy - ty víc cítí, že přetrvávají ve svých dětech, ačkoli i to je iluze, a já nevím, zda člověk má některým iluzím děkovat nebo ne, ale srovnávám-li muže a ženy, znala jsem tu v okolí jednoho chlapíka, který jen jeho děti vylétly z hnízda, už snad neznal jinou cestu než do hospody, a přesto, když už to s ním bylo neodvolatelné, ta zubatá mu stála za zády, on se jí smál do tváře, nebál se jí, vším tím, jak žil, jak se chvástal, nebylo mu nic svaté, jen jako by ji provokoval - až si někdy myslím, že štěstí znamená nebát se smrti, najít v sobě sílu s ní vůbec nepočítat, vyškrtnout ji z věcí, o kterých uvažujeme, i já jsem se o to mockrát pokoušela, až se mi zdálo, že jsem zvítězila, dokonce jsem se v duchu smála: tak a teď jsem tě, potvoro, doběhla, ale za nějakou dobu se ta tíseň zase vrací, jako by se v člověku oslabily nějaké mechanismy, které ho chrání, znovu vidím maminku, jaká byla štíhlá vysoká žena až do nejvyššího věku, jak se však nejednou v krátkém čase jakoby seschla, shrabila, i když si celý život zakládala na tom, že chodila rovná, a ona potřebovala chodit se vztyčenou hlavou, já jsem také tisíckrát od ní slyšela - Holka, nehrb se, chod' rovně! a nic jí to nebylo platné, jak

ráda by se byla narovnala, ale nešlo jí to, i když jí nic nebolelo, těžko svůj stav nesla, několikrát dokonce řekla, že člověk by měl umřít rovný, jako její přítelkyně, které patřil zámek v Lysé, a která zůstala rovná téměř do stovky, chodila vzpřímeně a velice rychle, viděla jsem ji tak jednou chodit po zahradě jejího majetku, i když byl znárodněn a byli tu vojáci, ale také už se neobešla bez hole, i když s ní rázovala jako švihák, nejhůř pak maminka nesla, když postupně zjistila, jak málo slyší, že se mě na některou věc musí zeptat dvakrát, dát si dlaň k uchu, a já si nemohla dlouho zvyknout na ni křičet, jako bych ji tím urážela, když jsem ji měla tak ráda, a čím jsem byla starší, tím vroucněji, protože ona nikdy neztratila svou důstojnost, byla vždycky velmi hrdá žena, i přes všechno, co musela prožít a protrpět, nedovedla jsem si nikdy představit, že bych najednou nebyla nebo vážně onemocněla a maminka musela odejít někam do domova důchodců... já vím, pane doktore, že společnost asi nemůže dělat víc, než dělá, ale je hrozné, když člověk někam odejde, odkud se už nikdy nevrátí domů, to poznání je kruté, protože my obě, přes všechno, co nás v životě potkalo, jsme měly domov, právě tady jsme našly domov, a po těch mnoha desetiletích je to stále krásný domov, i když si nedovedete představit, co to dalo a dá za námahu udržet v tak vysokém věku dům a byt v takovém stavu, aby se v něm dalo lidsky žít, jak to svádí, jste v pokušení si říct - Nemám na nic chuť, nechám všeho být, však ono všechno nějak dopadne! ale tohle by byl konec, já moc dobře vím, že jak přestanu uklízet, vařit, řeknu si, že ten jeden den přece bez teplého jídla vydržím, začíná definitivní rezignace, ze které se nedostanu a budu na obtíž sobě i jiným... zatím se mi tohle všechno dobře říká, dosud všechno ještě uspokojivě jde, a tím víc se děším, že za nějakou dobu mi všechny ty drobné práce a povinnosti už tak nepůjdou, ať budu chtít nebo ne, nejsem úzkostlivá bez příčiny, ale mám reálný strach, kterému se nelze vyhnout, stejně jako dnu, po kterém přichází noc, já se, pane doktore, moc omlouvám, že vám tohle říkám, že musíte ty mé málem jeremiády nebo přinejmenším tirády poslouchat, vždyť my bychom se přece mohli bavit zajímavěji o něčem jiném, máme určitě mnoho společných